GÜMÜŞHANE

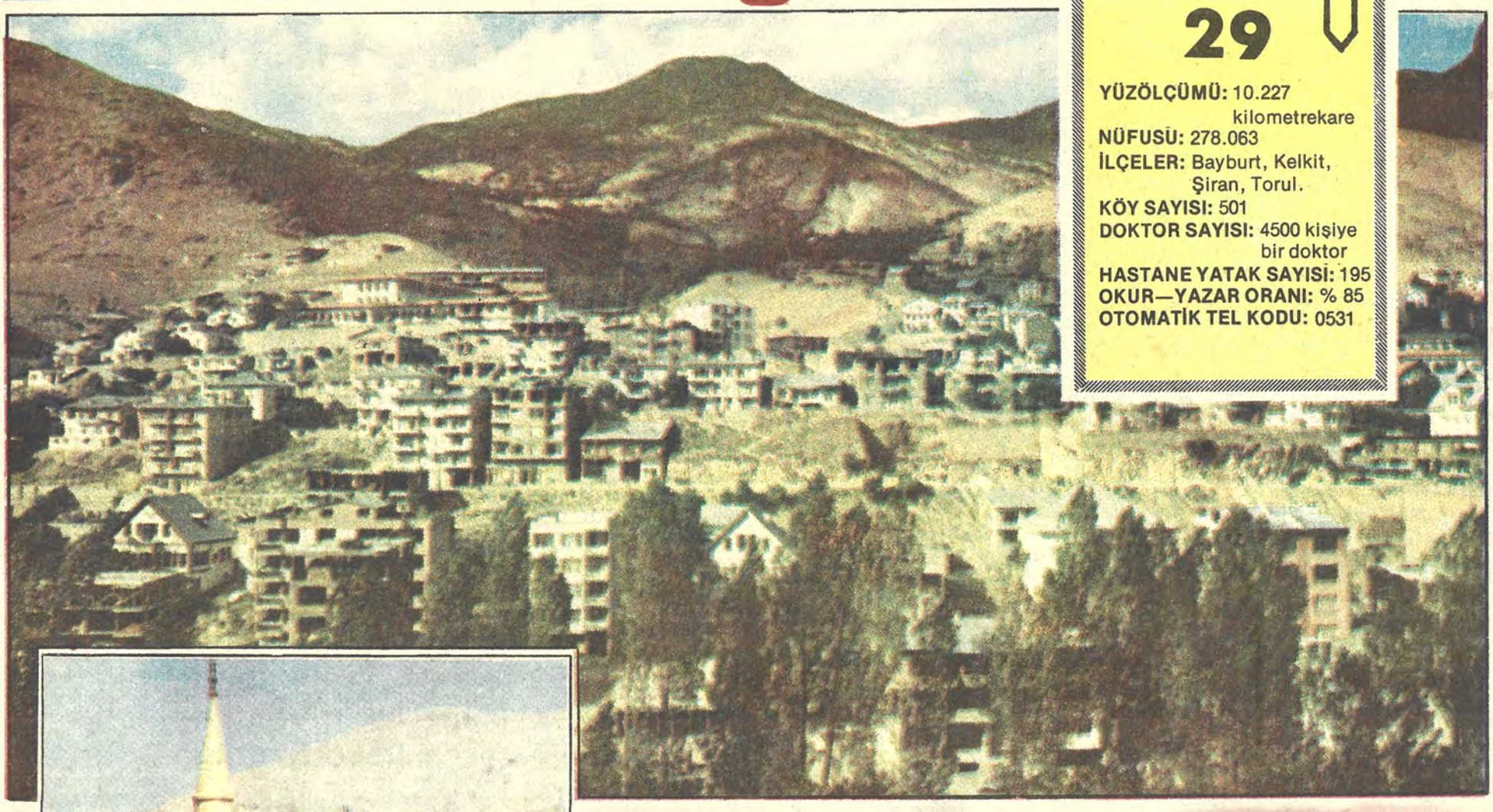

29

YÜZÖLÇÜMÜ: 10.227 kilometrekare
NÜFUSU: 278.063
İLÇELER: Bayburt, Kelkit, Şiran, Torul.
KÖY SAYISI: 501
DOKTOR SAYISI: 4500 kişiye bir doktor
HASTANE YATAK SAYISI: 195
OKUR—YAZAR ORANI: % 85
OTOMATİK TEL KODU: 0531

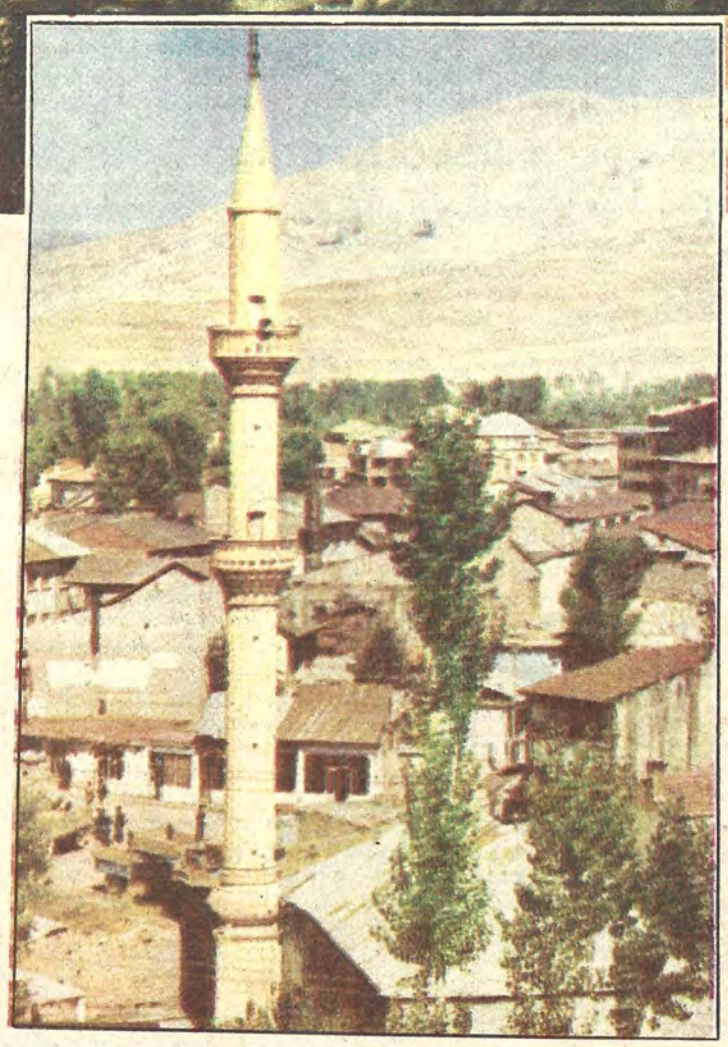

Adı nereden geliyor

Kanunî Sultan Süleyman, İran seferine giderken Harşit Çayı kenarında mola vermişti. Büyük hükümdar, karşısında uzanıp giden doğa güzelliğine hayran kalmıştı. Hele burada zengin gümüş yataklarının bulunduğunu öğrenince daha da memnun kaldı. Gümüş yataklarının hemen yanındaki bu güzel vadide derhal bir kasaba kurulmasını buyurdu yüce hakan. Ve burada kurulacak kasabanın adını da hemen oracıkta yine kendi verdi: **"Gümüşhane olsun buranın adı"** dedi. Ve Gümüşhane'nin temeli bir mescit ve 50 kadar evle atıldı...

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Yiğidin, yeşilin, meyvenin bol olduğu gümüş diyarı kentimiz...

Behçet Kemal Çağlar, yıllar önce Gümüşhâne'ye gittiğinde, şehrin içinin bahçeler, etrafının da dağlarla çevrili olduğunu görmüş ve

"Aşağıya baktım yer yer bahçeler,
Yukarıya baktım yalçın tepeler.
Dev olup dağları itesim gelir,
Bülbül olup bu bağlarda ötesim gelir."

demiş. Belki de bu şirin yurt köşemizi en güzel ve veciz şekilde tarif etmiştir.

Evliyâ Çelebi'ye göre; adını da yörede işletilen gümüş madenlerinden almış. 1914 yılına kadar işletilen bu madenler, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kaderine terkedilmiştir. Evliya Çelebi, bu madenlerle ilgili olarak "Kırk Bavli Mağarası" diye bir de efsane nakleder ki, çok güzeldir.

Gümüşhane'nin doğusunda yer alan Bayburt, zengin tarih ve kültür hazinelerini bağrında taşımaktadır. Bayburt, folklor konusunda da yurdumuzun en zengin yörelerinden biridir.

Geniş ve münbit ovalara sahip bu şirin beldemizden geçen "Çoruh Nehri" etrafına âdeta bereket saçar.

Gümüşhane'nin ikinci büyük ilçesi olan Kelkit, ilin güneyinde yeralır. Pöske dağının eteklerinde Balahor deresi vâdisinde kurulan Kelkit, çok eski bir yerleşim merkezidir.

Romalılar zamanında büyük bir şehir olan "SADAK", şimdi bu ilçemizin bir köyüdür.

Kelkit Çayı'nın hayat verdiği bereketli topraklarında her çeşit ziraat yapılmakta, "şeker pancarı" ilk sırayı almaktadır.

İlin diğer iki ilçesi Şiran ve Torul da değişik doğa güzelliklerine sahiptir. Şiran'ın geniş ve bereketli ovalarına karşın, Torul, yalçın ve geçit vermez dağlarla çevrilidir. Ünlü "Zigana Geçidi" de bu ilçemizin sınırları içerisindedir. Şiran'daki "Tomara Şelâlesi" ise, görülmeye gerçekten değer bir doğa harikasıdır.

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

1950
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 86.0

Partiler	Aldığı oy
CHP	29.616
DP	36.778
Bağımsızlar	13.049

1954
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 85.6

Partiler	Aldığı oy
CHP	32.778
DP	38.863
Bağımsızlar	6.263

1957

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 75.3

Partiler	Aldığı oy
CHP	39.416
CMP	980
DP	38.074
HP	1.151

1961

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 77.0

Partiler	Aldığı oy
AP	23.225
CHP	32.784
YTP	30.714

1965
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 69.9

Partiler	Aldığı oy
AP	32.983
CHP	23.011
YTP	5.706
Bağımsızlar	18.619

1969

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 65.5

Partiler	Aldığı oy
AP	29.095
CHP	23.897
CGP	7.571
MP	1.204
MHP	1.991
TİP	720
Bağımsızlar	13.618

1973

Milletvekili genel seçimleri

Katılma oranı: % 66.8

Partiler	Aldığı oy
AP	28.481
CHP	15.230
CGP	1.334
DP	1.890
MHP	3.095
MSP	19.427
Bağımsızlar	8.622

1977

Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 67.0

Partiler	Aldığı oy
AP	37.591
CHP	26.535
DP	1.228
MHP	13.867
MSP	13.824

Gümüşhane Anayasa Halk Oylaması Sonuçları

Yıl: 1961

Kabul	Red
% 59	% 41

Yıl: 1982

Kabul	Red:
% 91	% 9

GÜMÜŞHANE VALİ VE BELEDİYE BAŞKANI: RAFET ÜÇELLİ

«GÜMÜŞHANE BİR HUZUR BELDESİDİR»

BİLİNDİĞİ gibi Gümüşhane, Doğu Karadeniz bölgesinin iç kesiminde bir geçit yeri durumundadır.

Bu nedenle Gümüşhane merkez ve Tortul ilçelerinde daha çok Karadeniz, diğer ilçeleri Bayburt, Kelkit ve Şiran da Doğu Anadolunun karakter ve özellikleri hâkimdir.

Gümüşhane mülkî idare hizmetleri açısından merkez ilçeden ayrı (4) ilçe, (7) bucak ve (501) köy kuruluşuna sahiptir. 5'i ilçe merkezlerinde, 3'ü bucaklarda ve 7'si köylerde olmak üzere il dahilinde 15 belediye teşkilâtı vardır.

İlin yüzölçümü 10.227 Km2'dir. 1980 sayımına göre nüfusu 278.063'dür.

Asayiş yönünden Gümüşhane'yi bir huzur beldesi olarak tanımlamamız yerinde olur. Özellikle 12 Eylül Harekâtı'nın da getirdiği huzur ve güven ortamı içerisinde geçmişte var olan ve genellikle çevre ve büyük illerden kaynaklanan küçük çaptaki bazı sorunlarını da ortadan kaldırmış durumdadır. Genel güvenliği bozacak önemli hiç bir olay olmamaktadır. Bunda görevlilerin gayretlerinin yanı sıra büyük pay elbette uysal tabiatlılığı ve yasalara bağlılıklarıyla Gümüşhane halkınındır.

İlde genellikle ziraat yapılmakta, hayvancılık iktisadî hayatın tarıma eş ölçüde bir bölümünü teşkil etmektedir. Ancak elde edilen gelir yeterli olmamaktadır. Bunun sonucu olarak halk geleceğini daha çok okumakta, bu mümkün olmazsa işçi olarak yurt dışında ya da büyük şehirlerde aramaktadır. Bu nedenle Gümüşhane nüfusu azalan illerimiz arasında yer almaktadır.

Gümüşhane iktisadî yönden yeterince gelişememiş bir ilimizdir. Resmî sektöre ait ve iktisadî hayata canlılık verebilen büyük ve önemli bir sınaî tesis veya fabrika bulunmamaktadır. Bu nedenlerle ekonomik sıkıntıları vardır. Bunu azaltmak ve ekonomik hayata canlılık vermek üzere gerek devlet, gerek Özel İdare desteği ile kooperatifleşme ve şirketleşme yoluna gidilmektedir. İl özel idare imkânlarıyla desteklenen kooperatif ve halka açık anonim şirketler eliyle bazı tesisler meydana getirilmiştir. Bu konuda önemli mesafeler alındığını da söyleyebiliriz. Bu yolla ilde 6 fabrika işletmeye açılmıştır. Elbetteki bunlarla yetinilemez.

İlin ekonomik kalkınmasında mutlak katkısı olacağına inandığımız konularda, mahallî imkanların yönlendirilmesi ve harekete geçirilmesinde, kendilerine hizmet vermekten şeref duyduğumuz Gümüşhane halkı ile olan yakın işbirliğimize güvenmekteyiz.

Her türlü hizmete muhtaç ve lâyık bulunan Gümüşhane halkının refah ve mutluluğunun artırılmasını temin için yeni imkânlarına arayışı içinde bulunuyoruz. Gayretlerimiz artarak sürdürülecektir.

İlimizde tarım, milli eğitim, sağlık, bayındırlık ve enerji sektörlerinde devlet eliyle yapılan ve verilen hizmetlerde çok önemli mesafeler alınmıştır. Bunlar diğer kısımlarda etraflı bir şekilde açıklanmıştır. Bu sebeple bunlara burada değinmiyoruz.

Devletimizin kalkınma planlarıyla; iktisaden geri kalmış yörelere geniş imkânlar sağlanması yoluyla bu kabil yörelerin en çetin şartlarına sahip bulunan Gümüşhanemiz için devlet eliyle verilen hizmetlerde sevindirici sonuçlar almak mümkün olmaktadır."

ÖNEMLİ KİŞİLER

Ahmed Ziyaeddin Hazretleri

Gümüşhane'nin Emir Mahallesi'nde doğdu. Bir İslâm mürşididir. Küçük yaşlarda dinî eğitime başlayarak Hatm-i Kur'an'dan sonra Kaside, Delail-i Hayrat ve Hızb-i A'zam tilavetiyle bir başarı belgesi alan Ahmet Ziyaeddin, babasıyla birlikte gittiği Trabzon'da Sarf, Nahiv ve Mebaid-i Fıkıh eğitimi gördü. Akaid, Fıkıh, tefsir, tasavvuf ve hadis alanlarında 60'ı aşkın eser verdi.

Bayburtlu Zihnî

(1795-1859)

Halk şairi. Erzurum ve Trabzon medreselerinde okudu, İstanbul'da on yıl kaldı. 1826'da Bayburt'a döndüğünde Rus istilâsını yaşadı, hacca gitti, dönüşte devlet hizmetleri gördü, memleketine dönerken hastalandı, Trabzon yakınlarında Holansa köyünde öldü. Divanı vardır. Divan şairi olmaya özenmesine karşılık, hece ile âşık tarzında yazdığı şiirlerle ün yaptı.

Cemal Hüsnü Taray

Maliyeci ve diplomat. Ziraat Bankası Umum Müdür Muavini. Profesör. Gümüşhane üçüncü ve dördüncü dönem, Bolu beşinci dönem milletvekili. Millî Eğitim Bakanlığı ve elçilik yaptı.

Erzurum Kongresi'ne katılanlar

1- Veysel Rıza Bey- Gümüşhane
2- Osman Efendi-Kelkit (Müftü)
3- Hasan Fehmi Polat- Şiran (Müftü)
4- Alemdarzade Tevfik Efendi-Bayburt
5- Zahir Efendi-Bayburt (Eşraftan)
6- Zeki Kadirbeyoğlu-Gümüşhane (Eşraftan)
7- Mehmet Şükrü Üçüncüoğlu-Torul (Eşraftan)

Hasan Fehmi Ataç

(1879- 1961):

Özel ekonomi, maliye ve ziraat eğitimi gördü. Gümüşhane'den sekiz dönem üst üste milletvekili seçildi. Maliye ve Tarım bakanlığı yaptı. Gümüşhane doğumlu.

Hasan Fehmi Ataç

Kemalettin Kamu

(1901-1948):

Şair. Bayburt doğumlu. İstanbul Erkek Muallim Mektebi son sınıf öğrencisiyken, Kurtuluş Savaşı'nın başlaması üzerine Ankara'ya geçti, Anadolu Ajansı'nda çalışmaya başladı. Savaştan sonra sınav vererek öğretmen okulu diplomasını aldı. Ajans temsilcisi olarak Paris'e gönderildi. Orada da siyasal bilimler diploması alan Kamu, 1938'de yurda dönünce önce Rize sonra da Erzurum milletvekili seçildi. Şiire mütareke döneminde başlayan Kemalettin Kamu, lirik-epik hece şiirleriyle tanındı. Sağlığında şiirleri kitap olarak toplanmamıştı, sonradan Rıfat Necdet Evrimer tarafından derlenip yayınlandı.

Mehmet Rüştü Üçüncüoğlu

(1871-1929): Torul'da dünyaya geldi. Rüştiye'yi bitirdi. Belediye başkanlığı ve Gümüşhane üçüncü dönem milletvekilliği yaptı.

Yusuf Ziya Zorbun

Veysel Rıza

(1873-1924)

Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda üçüncü dönem milletvekilliği yaptı. Rüştiye ve Özel İdadi okudu. Gümüşhane'den birinci ve ikinci dönem milletvekili seçildi.

Vasfi Mahir Kocatürk

1907 yılında Gümüşhane'de doğdu. Babası Arif Efendi'dir. 1921 yılında sınavla Darüşşafaka'ya girerek orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1930 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na geçti. Öğretmenlik, idarecilik ve bir dönem de milletvekilliği yapan Kocatürk'ün edebî alanda yayınlanmış 30'dan fazla eseri vardır.

Zeki Kadirbeyoğlu

(1874- 1952)

İdare hizmetlerinde mutasarrıflığa kadar yükselen ve Meşrutiyet döneminde milletvekilliği yapan İbrahim Paşa'nın oğlu. Galatasaray Sultanisi'nin Türkçe bölümünü 1903'te bitirdi. Devlet hizmetine girmeyip ticaretle uğraştı. Osmanlı Meclis-i Mebusanın son döneminde Gümüşhane mebusu oldu ama istifa etti. Erzurum Kongresi'ne Gümüşhane temsilcisi olarak katıldı. TBMM'nin ikinci dönemine bağımsız olarak seçilen tek milletvekili oldu. İzmir'de Atatürk'e karşı girişilen suikastten dolayı tutuklanıp yargılandıysa da İstiklâl Mahkemesi'nce aklandı.

Ziya Tuğlu

(1887-1920) : Kelkit doğumlu. Maliye eğitimi yaptı. Varidat müdürü. Birinci Meclis'e giderken yolda eşkıyalarca şehit edildi.

Yusuf Ziya Zarbun

Trabzon Alay Kumandanı. Albaylıktan emekli olduktan sonra, 6. Dönem milletvekilliği yapmıştır.

Protokol

Vali ve Belediye Başkanı	Rafet Üçelli
48. Piyade Tugay Komutanı	Kd. Albay Atilla Aktıroğlu
İl Jandarma Alay Komutanı	Yarbay Reşat Kayılı
En yüksek rütbeli Hâkim	Kemal Fskici
Cumhuriyet Savcısı (vekâleten)	Sadrettin Karamanlıgil
Vali Muavini	Mithat Şahin
Emniyet Müdürü	Mehmet Hayri Kurt
Defterdar	Hıdır Çiçek
Millî Eğitim Müdürü	Bahri Dulkadiroğlu
Sağlık Müdürü	Suphi Durukan

Vergi Rekortmenleri

NECMETTİN AYTEKİN	2.047.261
MUAMMER VE ENVER ŞAHİNLER	2.034.331
BAYRAM ASLAN	1.665.204
NECATİ VE HİCABİ ÇİMEN	1.627.486
ORHAN KURDAL	1.394.993

Sağlık Hizmetleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında hiçbir sağlık ve yardımcı personeli bulunmayan Gümüşhane il'inde sağlık hizmetleri, son yıllara kadar yetersiz kalmıştı. Sağlık kuruluşları ile personeli açısından yeni yeni gelişme gösteren il de hâlâ hastane ve doktor açığı vardır.

Nüfusu 278.063 olan Gümüşhane'de bugün toplam 10 uzman hekim ile 33 pratisyen doktor görev yapmaktadır. Birkaç yıl önce bir doktora 20-25 bin kişi düşerken, bu sayı 1982 yılı kasım ayında 4.500 olarak belirlenmiştir. Gene bu yıl il merkezinde 100 yataklı bir devlet hastanesi hizmete açılmış, 30 sağlık ocağının 26'sına pratisyen doktor atanmıştır.

1982 yılının son dokuz ayında Gümüşhane il merkezinde 17 bin 504, Bayburt ilçesinde 12 bin 993, Kelkit ilçesinde 5 bin 185 kişiye poliklinik yapılmış, tüm sağlık ocaklarında ise 37 bin 435 hasta muayene edilmiştir.

Gümüşhane'de koruyucu hekimlik çalışmaları da son yıllarda hızlanmıştır. 1982 yılının son dokuz aylık döneminde 39 kuduz şüpheli ısırık, 26 kızıl, 14 kızamık, 5 boğmaca, 4 besinle zehirlenme, üç de çocuk yaz ishali tespit edilmiştir. Bulaşıcı hastalıktan ölüm olmamıştır.

Kelkit Sağlık Merkezi

ADI	YERİ	YATAK SAYISI
Gümüşhane Devlet Hastanesi	Merkez	100
Bayburt Devlet Hastancsi	Bayburt	70
Sağlık Merkezi	Kelkit	25
Sağlık Merkezi	Şiran	10
Sağlık Merkezi	Torul	10

MERKEZ

İl merkezi, Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda, kurulu bulunduğu şimdiki Süleymaniye Mahallesi'nden bugünkü yerine taşınmıştır. 4-5 konaktan oluşan Gümüşhane, giderek büyümüş ve özellikle 1960'lı yıllarda hızlı bir kentleşme olgusu yaşamıştır. 1980 yılı sayımına göre 42 bin 669 kişi olan nüfusu ile merkez ilçe, ilin sosyal, kültürel ve ekonomik imkânlarının büyük bir bölümünü sınırlarında toplamıştır.

Bayburt ilçesi, aynı adı taşıyan tarihî kalenin eteklerinde kurulu ve ilin alan ve nüfus açısından en büyük ilçesidir.

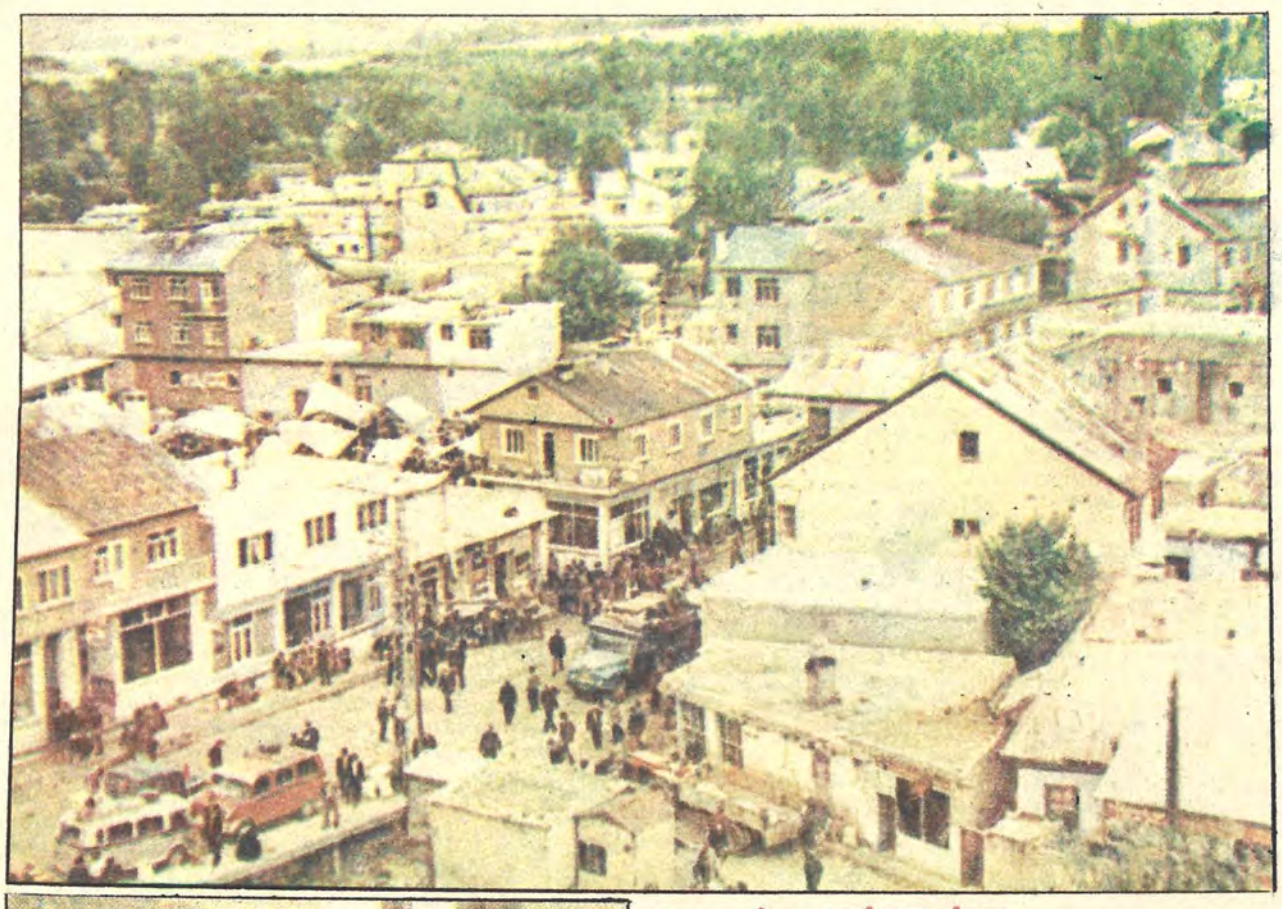

BAYBURT

Çoruh nehrinin kıyısında ve tarihi Bayburt Kalesi'nin eteklerinde kurulmuştur. 105 bin 561 kişilik nüfusu ve 3 bin 652 kilometrekare yüzölçümü ile ilin en büyük ilçesidir.

İdari bakımdan 1927 yılına kadar Erzurum'a bağlı olmuş daha sonra Gümüşhane ili sınırları içinde kalmıştır. Tarıma elverişli geniş alanlara sahip ilçe ekonomisi, tarım ve hayvancılık temeline dayanmaktadır. Denizden yüksekliği 1650 metre olan Bayburt,. sert bir kara iklimine sahiptir. Bayburt'un Roma devrindeki adı Baiburd veya Paiburd idi.

Hem ovalık, hem dağlık bir arazi üzerinde yer alan Şiran 1870'de Şebinkarahisar'dan alınarak, Gümüşhane'ye bağlanmıştır.

KELKİT (ÇİFTLİK)

Kelkit Çayı kenarında kurulu olan ilçe, 59 bin 25 kişilik nüfusu ve bin 925 kilometrekare yüzölçümü ile Gümüşhane'nin ikinci büyük ilçesidir.

Denizden yüksekliği 1515 metre olan Kelkit, idari bakımdan 1840 yılında ilçe konumuna ulaşmıştır.

Merkez ilçe, Erzincan, Şiran ve Bayburt ile sınırları olan Kelkit, Kelkit Çayı'nın suladığı verimli Kelkit (Çiftlik) Ovası'nın üzerindedir. İlçenin 7. yüzyılda Peçenek Türkleri'nden KİLKİ Bey'in adını taşıdığı söylenir.

ŞİRAN

1870 yılında Şebinkarahisar'dan ayrılarak Gümüşhane'ye bağlanan Şiran, ilin güneybatısında yer alır. Yözölçümü 992 kilometrekare olan ilçenin nüfusu da 33 bin 31 kişidir.

Giresun, Refahiye, Alucra, Merkez ilçe, Torul ve Kelkit ilçelerine komşu olan Şiran'ın denizden yüksekliği de 1420 metredir.

İlçedeki yerleşim birimleri ovalarda toplu, dağlık kesimde ise dağınık özellik gösterir. İlçenin kuzeyi Tarsun ormanları ile kaplıdır.

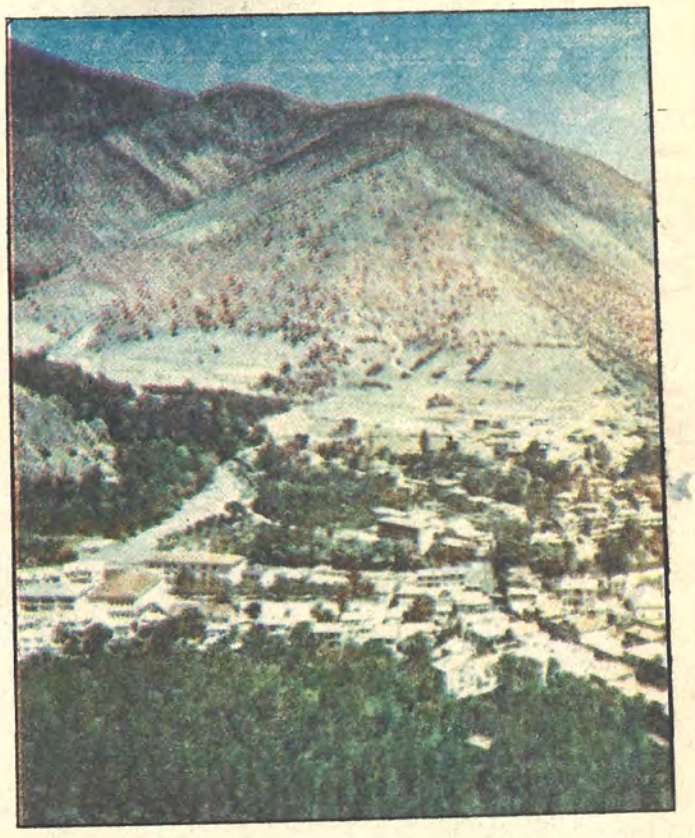

TORUL

Harşit çayı kıyısında, il merkezine 25 kilometre uzaklıktaki Torul, Trabzon-İran transit karayolu üzerinde kurulmuştur.

Dağlık bir kesimde yer alan Torul ilçesinde, köyler dağınık yerleşim özellikleri gösterir. Yüzölçümü bin 859 kilometrekare olan ilçenin nüfusu da 37 bin 777 kişidir.

Zigana ve Torsun dağları ilçe toprakları içinde kalmaktadır. Torul, büyük bir orman varlığına sahiptir. İlçenin ekonomik faaliyetleri büyük ölçüde orman ve orman ürünlerine dayanır. Torul adını otağını burada kuran Tuğrul Bey'in adından aldığı ifade edilir.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

Gümüşhane il tarihinin M.Ö. 3000 yıllarına kadar indiği Maspero ve De Morgan tarihlerinden öğrenilmektedir. Protohitit, Hitit, İran, Roma, Makedonya, Bizans, Emevî, Abbasî, Selçuklu, İlhanlı, Akkoyunlu, Osmanlı hakimiyeti ilin tarihini etkilemiştir. M.Ö.12. yüzyıldan 6.yüzyıla kadar bu bölgenin tarihine ışık tutmak olanaksızdır. M.Ö. 1410 yıllarından, 1320'ye kadar Gümüşhane, Bayburt, Erzincan bölgesinin Hayaşa veya Azzi krallığının güneyini teşkil ettiğini, Boğazköy'de bulunan Hitit devlet arşivlerinden öğreniyoruz. Hititler ile, Hayaşa Krallığı arasında bu çevrede birçok savaşlar ve anlaşmalar olmuştur. Gümüşhane tarihini aydınlatacak hiyeroglif yazılar Altıntepe'de bulunmuştur. Ancak bu yazılar okunamamıştır.

Urartu, Hun, Peçenek gibi çeşitli Türk boyları zaman zaman bu bölgede görünmelerinden sonra, Müslüman Türkler ilk defa Tuğrul beyin ordusu ile 1058 yılında Bayburt üzerinden Trabzon'a akın yapmışlardır. Ekonomik öneminden dolayı Selçuklu emirlerinden İbrahim Bey de bu toprakları fethetmiştir. Anadolu'nun fethinden sonra, Bayburt, Erzurum da hüküm süren Saltukoğulları'na Gümüşhane ve Kelkit Erzincan'da kurulmuş olan Mengücüklüler'e bağlanmıştır. Bu devletlere Anadolu Selçuklu Hükümdarı Rükneddin Süleyman Bey tarafından son verilmiş, 1243'te İlhanlılar Selçukluları yenerek burayı zaptetmişler ve en sonunda Fatih Sultan Mehmet, Otlukbeli savaşında burasını Akkoyunluların elinden alarak Osmanlı hakimiyetine sokmuştur.

Böylece bugüne kadarki Türk hakimiyeti 1000 senedir devam etmektedir. Bu çevrede, bilhassa Bayburt ve Kelkit bölgesinde Tuğrul Bey'le birlikte Türkmen oymakları iskân edilmiştir. Dede Korkut destanında geçen olayların çoğu bu bölgede cereyan etmiştir, halkın dilinde ve hafızasında halen yaşamaktadır.

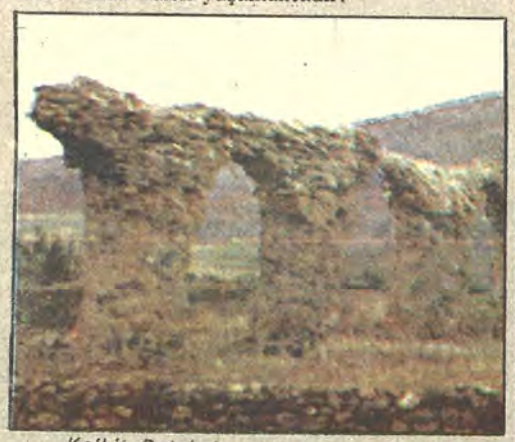

Kelkit, Satala kenti tarihî su kemeri...

GÜMÜŞHANE VE GÜMÜŞ

Ormanda odun toplayan bir köylünün gümüş bulması ile madenlerinin işletilmesine 1238 ile 1263 yılları arasında başlanmıştır. Gümüş ve altın madenlerin bulunuşu burayı imtiyazlı bir beylik haline getirmiştir. Madenlerde daha çok Hıristiyanlar çalışmışlardır.

Zamanla şehre kendi adına sikke basma yetkisi de tanınmış. Gittikçe gelişen şehir ve ocaklar 4. Murat zamanında en canlı devrini yaşamıştır.

Bir ara ocaklar kapanmış. III. Mustafa, Fransa'dan âletler getirerek su dolan madenleri tekrar çalıştırmak istemişse de başarılı olamamıştır. Şehir bundan sonra hiçbir zaman eski canlılığına kavuşamamıştır.

1839 yılında yayınlanan bir Hat-tı Hümayunla ocaklar tekrar işletilmeye başlamış ama, bir netice alınamamıştır. 1894 yılında hükümetin ustabaşı ve madencilerin imtiyazlarını feshetmesiyle işsizlik başgöstermiş, kentten ayrılan madenciler, maden bulmak ümidiyle Anadolu'nun başka kentlerine yayılmışlardır.

SÜKUNET VE RUS SAVAŞLARI

1553 yılında Şah İsmail Safevî'nin oğlu Şah Tahmasb devrindeki hücum hesaba katılmazsa, 1828 yılındaki Osmanlı-Rus savaşına kadar bu topraklarda tam bir sükunet hüküm sürdüğü görülür. Osmanlı-Rus savaşı sırasında Ruslar Gümüşhane'ye kadar yaklaşmışlarsa da buradan tekrar geri püskürtülmüşlerdir. Ancak 1. Dünya Harbi sırasında Gümüşhane ve çevresi Rus işgalinin acısıyla karşılaşmıştır. Ruslar 19 Temmuz 1916'dan 28 Şubat 1918'e kadar 1 yıl 7 ay 10 gün müddetle bu toprakları ellerinde ve işgallerinde bulundurmuşlar. Gümüşhane daha sonra tekrar gerçek sahibi Türkün olmustur.

Yurt içi ve yurt dışı bankacılık işlemlerinizde Türkiye Garanti Bankası

Gümüşhane, 19. yüzyıla kadar, Trabzon'u İran ve Orta Asya'ya bağlayan tarihî kervan yolu üzerinde yer alan en önemli kentlerden biriydi. Gümüşhane ilinin toprakları bugün, geçmişinde yaşayan pek çok uygarlığın izleri ile doludur. Hemen her karış toprağında başka bir devletin, başka bir dönemin kalıntıları çıkar karşınıza. Gümüşhane'de tarihî eserler, görülecek yerlerin başında gelir. Tarihî eserlerin yanı sıra, zengin tabiat örtüsü, yeşil vadiler, çağlayanlar, mesire yerleri dikkat çeker.

TARİHÎ ESERLER GÖRÜLECEK YERLERİN BAŞINDA GELİR...

ESKİ GÜMÜŞHANE

SÜLEYMANİYE ULU CAMİ: Aynı ismi yaşatan Süleymaniye Mahallesi'ndedir. Kanunî Süleyman tarafından yaptırılmış ve bir çok değişiklik görmüştür. Düz tavanlı, üç bölümlüdür.

KÜÇÜK CAMİİ: Kara planlı, tek kubbeli bir mescit olup, itinalı bir işçilikle yapılmıştır.

HAMAMLAR: Çaput Hamamı, Kavaklık'ta bulunan hamamda, Paşa Hamamı'nın kalıntıları vardır .

HANLAR: Saki Han, Bülbül Han, Mırdıkoğlu, İsrailoğlu Yeni Han önemliler arasındadır.

MERKEZ GÜMÜŞHANE

KALELER: Çok sayıda kale bulunmaktadır. En önemlileri; Canca, Kav, Akçakale, Keçikale, Kadol kaleleridir. Tarihleri Roma'dan eskilere inebilir.

KİLİSELER: Hutura manastır kilisesinin asıl yapısı 14. yüzyılda Trabzon Prensi III. Alexios Kommenos tarafından yaptırılmıştır. Beşkilise ise 15. yüzyılda yapılmıştır.

TÜRBELER: Pir Ahmet Türbesi, Tekke köyünde Baba Çağırgan Türbesi.

ZİGANA KERVANSARAY KALINTISI: Selçuklu Sultan hanlarında görülen şemayı tekrarlar. Benzer örneklerine 13-17 yüzyılları arasında rastlanır.

BAYBURT

BAYBURT KALESİ: Kalenin kimler tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Miladın ilk yüz yıllarında mahallî prens ve kralların mücadelelerinde rol aldığı söylenir. Kale Türklere geçmeden önce; Roma, Ermeni, Bizans, Arap, hakimiyetinde kalmıştır. Kale Selçuk mimarisinin güzel örneklerinden biridir. Kale Sultan Süleyman ve III. Murat tarafından onarılmıştır. Kale içinde bir kilise kalıntısı da vardır. Burçlarında mor firuze çiniler vardır. Bunlar güneşin doğuş ve batışında renkli ışıklar aksettirirler. Bu yüzden de "Bir güneş Bayburt Kalesi'nin surlarından doğar, Bayburt Kalesi'nin burçlarından batar" denir.

BAYBURT ULU CAMİ: Yeniden inşaa ettirilmek üzere bu eski eser yıktırılmıştır. 13. yüzyıla ait Selçuklu eseri olması kuvvetle muhtemeldir. Şerefenin altında, mozaik çini tekniği ile yapılan kuşakta firuze, patlıcanî çiniler, yıldız geçmeler, bitkisel motifler görülmektedir.

ŞEHİT OSMAN TEPESİNDEKİ TÜRBELER: Her iki türbenin de Saltukoğulları devrine ait olduğu ifade edilir. Türbeler, Mengüç Gazi'nin kardeşine ve onun kızkardeşine aittir.

KÜMBET: Ahîlerden Ahmet Zencaniye ait olduğu söylenirse de kesin değildir. Üstünde onarım kitabesi vardır. Sekizgen planlıdır, çatı yıkılmıştır.

ANONİM KÜMBET: Otluk beli savaşında şehit düşen Seyyid Kasım adlı birine olduğu söylenirse de kesin değildir. Denişmend köyüne yakın, sekizgen planlıdır.

BEND HAMAMI: Çoruh kıyısında Hacı Ferahşad Bey'in vakfına aittir.

PAŞAOĞLU HAMAMI: Tarihi hakkında bir bilgi yoktur.

ALİ ŞİNGAH HAMAMI: Akkoyunlulara aittir.

MEYDAN VE ÇARŞI HAMAMI: Kadı Mahmut Çelebi vakfıdır. Yavuz Sultan Selim'in bu hamamda yıkandığı söylenir.

TAŞHAN: Bedestendir, yangın geçirmiş ve kitabeleri kaybolmuştur. Yavuz Sultan Selim zamanında hapishane olarak kullanılmıştır. Evliya Çelebi 17. yüzyıl başında Bayburt'u ziyaret ettiğinde bu bedesteni görmüş ve buradan "Gayet müzeyyen ve zarif" diye söz etmiştir.

MEDRESELER: Bayburt, Anadolu'da ikinci derecede kültür merkezlerindendir. Selçuklular, İlhanlılar zamanında medreseler, imaretler, han ve hamam gibi ilmî medenî eserler Bayburt'tu süslemiştir. Bu nedenle ünlü ilim adamları, şairler yetişmiştir. İlhanlılar zamanında Emir Mahmut tarafından Mahmudiye Medresesi, Erzurum Valisi Cemaleddin Hoca tarafından Yakutiye Medresesi yaptırılmıştır. Ünlü, Türk tabibi Hacı Paşa, Molla Ferari ve Şeyh Akmal-al, Mahmut al-Babarti, Bayburtlu Zihnî, Celalî burada yetişmişlerdir.

AKKOYUNLU ESERLERİ

PULUR KÖYÜ: Akkoyunluların torunları buralarda yaşamaktadır. Akkoyunlular Sünür ve Pulur'dan gelişerek büyük bir devlet kurmayı başarmışlardır.

Burada Hınvazerek Camii, Pulur Hamamı, Pulur Medresesi, bulunmaktadır.

SÜNÜR KÖYÜ: M.Ö.' ye varan eski bir yerleşim merkezidir. Akkoyunlu Tur Ali Beyoğlu Fahrettin Kutlu Bey'e ait cami ve türbe vardır. Türbenin kubbesinin önceleri firuze çinilerle kaplı olduğu herkesçe bilinir. Akkoyunluların koyun şeklindeki mezarları, Orta Asya Göktürk devrinde de görülür.

KELKİT

SATALA (Sadak köyü) Arkeoloji ve sanat değerleri bakımından önemli olup, çok eski devirlerden beri yabancı ve yerli araştırmacıların uğrak yeri olmuştur.

Roma devrinde Fırat sınırının korunması için kurulan antik Satala şehrinin bu çevrede olduğu bilinmekle beraber bazı tereddütler vardır. Roma devletinin ileri sınırının karakolu olan Satala'nın, Sadak köyü olduğu son araştırmalarda saptanmış ve 1. Leg'o Apolilinares'in armasını taşıyan tuğla parçasının bulunması ile bu husus kesinlik kazanmıştır. Hitit, Asur, Makedonya, Roma, Bizans hakimiyetinde kalan Satala, Trabzon Kommenosların mesire yeri olmuştur. Roma İmparatou Traianus (M.S. 98-117) Satala'da kalmıştır. Burada 5. yüzyıla kadar ayakta kalabilen devamlı ordugâhlar inşaa edilmiştir. Bizans devrinde de önemli bir dinî merkez olmuştur. 6. yüzyıldan büyük eser kalıntıları, bu açık vadinin içinde hâlâ ayakta durmaktadır.

SATALA KALESİ: Perslere karşı İustinianos tarafından onarılmıştır. Kalıntılarda ayakta duran Hexagonal burç köylüler tarafından bulunmuştur.

SATALA SU KEMERİ: Kırk yedi gözü sayılabilen bu su kemerinin çok az bölümü ayaktadır. İustinianos devrinde yeniden inşa edilmiştir.

BRONZ BÜST: Bugün

Nerelerde kalınır

Hotel Gümüş, Cumhuriyet Caddesi No. 3
Park Otel, Belediye Caddesi No. 51
Efes Oteli
Ilgar Oteli
Gül Palas Oteli
Araz Oteli
Ferah Oteli

KELKİT
Kardeşler Oteli, Erzincan Caddesi No. 206
Otel Dede
Otel Çiçek
Otel Mola

BAYBURT
Sevil Palas Oteli, Cumhuriyet Caddesi No. 17
Otel Saraçoğlu, Cumhuriyet Caddesi No. 13
Otel Pınar, Cumhuriyet Caddesi No. 19
Otel Çiçek

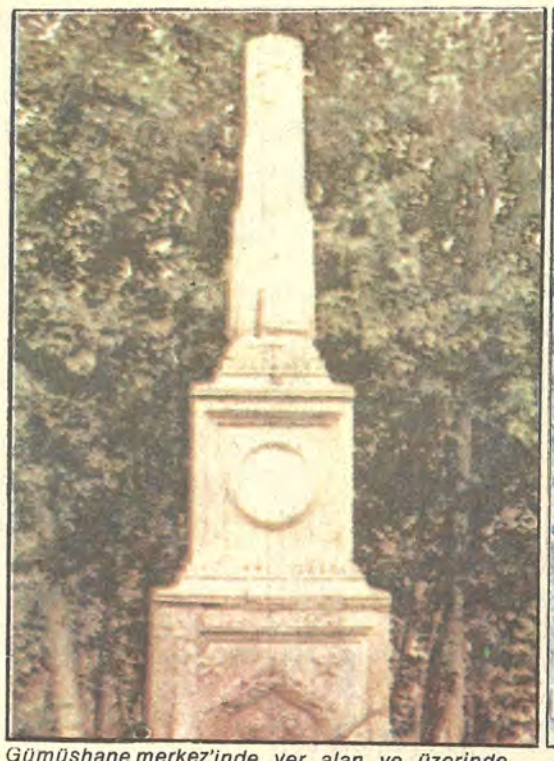

Gümüşhane merkez'inde yer alan ve üzerinde tuğra olan Osmanlılardan kalma Daltaban çeşmesi

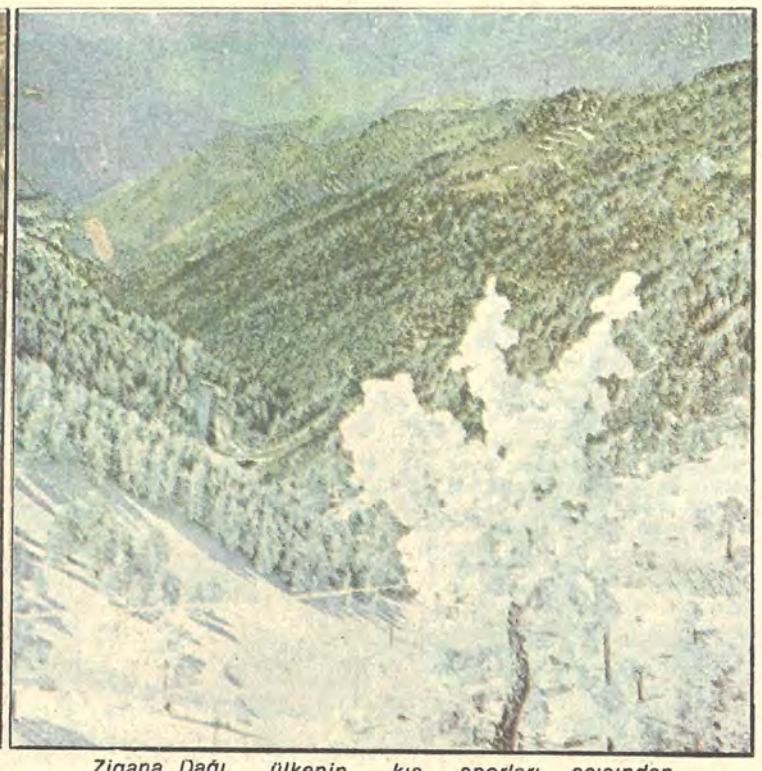

Zigana Dağı, ülkenin kış sporları açısından üçüncü büyük merkezi olarak belirlenmiştir.

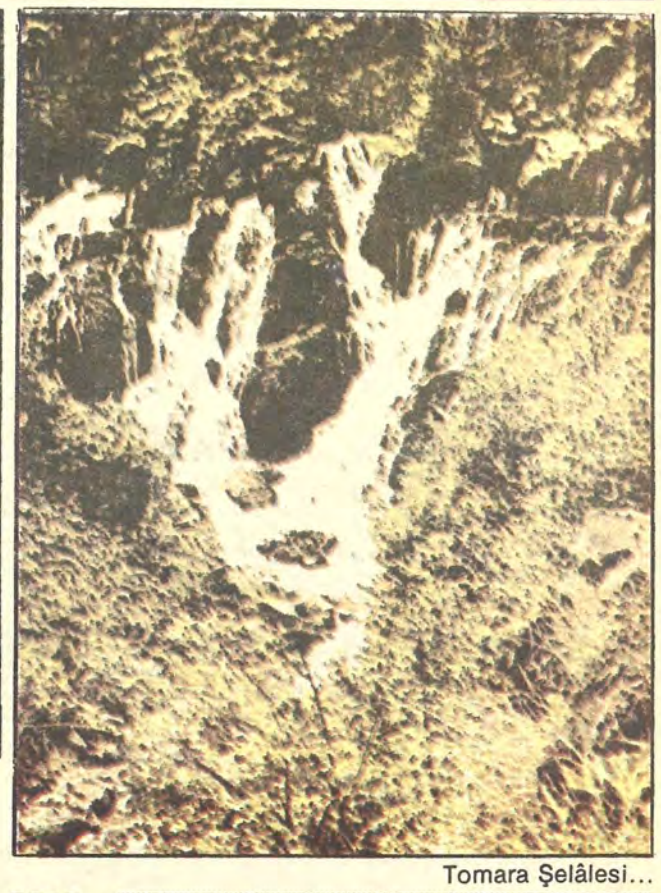

Tomara Şelâlesi...

Londra "British Museum"da bulunmaktadır. 10 Nisan tarihli Times gazetesi bu büstün çekiciliğinden söz etmektedir.

SATALA: Artemis veya Afrodit kültürü diye vasıflandırılan bir Anaeitis kültürünün yeri olduğu tesbit edilmiştir. Büstün buradaki bir mabede ait olduğu bilinmektedir.

NİKE KABARTMASI: Zafer meleği anlamına gelen Nike kabartması, Mantara yolu üzerindedir.

NEKROPOL (Mezarlık) Buralarda birçok mezar steli bulunmuştur. Roma, Bizans devirlerine ait olan bu mezarlarda kitabelerde bulunmaktadır.

Satala'da çok sayıda sikkeler, figürler yüzük taşları heykeller, çanak, çömlek, kandiller, frizler, sütun başlıkları, süs eşyaları, bulunmuştur. Bunların bir kısmı Erzurum Müzesi'nde ve büyük bir kısmı da İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır.

SADAK HAMAMI: Osmanlı hamam mimarisinde kullanılan kare planlı sıcaklık etrafında sıralanan halvet hücrelidir.

TORUL

KALE: Tarihî kesinlikle bilinmemekle birlikte M.Ö. kurulduğu tahmin edilmektedir. Trabzon Komnenosları zamanında kullanılmıştır. 1478'de Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmiştir.

MERYEM ANA MANASTIR KİLİSESİ: Büyük çit vadisindedir. 9. 10. yüzyıllarda inşa edilmiş, sonradan yeniden inşa edilmesine rağmen bugün harap durumdadır.

ŞİRAN: Çakırkaya köyünde birçok kaya kilisesi vardır. Bunların 13. 14. yüzyıllarda ait olduğu söylenir. Firdevs Hanım Türbesi ise Çilhoroz dağı üzerindedir ve harap bir durumdadır.

KELKİT'İN MESİRE YERLERİ

YILANLI BAYIR: Kelkit'e çok yakın olan yılanlı bayır mesire yeri halkın inancı ile aynı zamanda bir sağlık merkezi haline gelmiştir. Mayıs ayının altıncı günü, yani Hıderillezde buraya toplanan halk bir taraftan eğlenirken, bir taraftan da ağrıyan yerlerine yörenin yılanını bastırarak şifa bulurlar.

GERMÜRÜ (Aksöğüt) de ağaçları, yemyeşil çayırları ile halkın mesire yerleri arasındadır.

YAYLALAR: Kelkit'in Sarıçiçek ve Ağalık yaylaları hem mesire yeri hem de yazın serinleyecek yerler olarak kullanılır. Bu iki yaylada pınarları, çeşmeleri, ormanları, yemyeşil otları, rengârenk kır çiçekleri yamaçları ile ünlüdür. Yöre halkı buralarda hoşça vakit geçirirler.

Satala kenti Sadak köyünden alınarak Londra British Museum'a götürülen ünlü Bronz Büst'ün Milattan önce 4. yüzyılın ilk yarısından kalma bir Grek eseri olduğu kabul edilmektedir.

TURİSTİK YERLER

TOMARA ŞELALESİ

Seydibaba köyünde, Çimendağlarının kuzey eteklerinde 40 kadar kaynaktan oluşmaktadır. Kelkit çayı vadisine yaklaşık 60 metre yükseklikten yatağına dökülür. Çevresi fundalıklar ve değirmenlerle süslü Tomara Şelâlesi'nin suyu, yaz aylarında soğuk, kış aylarında ise nisbeten sıcaktır. Gümüşhane'nin Şiran ilçesindedir.

TORUL ÇAVLANI

Harşit Çayı üzerinde, Gümüşhane'ye 26 kilometre uzaklıktadır. Çevresi yemyeşil ormanlarla kaplıdır.

KELKİT VADİSİ

Kelkit çayının vadileri, eşsiz güzellikleri ile gezilip görülecek yerler arasındadır. Ovada çeşitli kuşlar ve sürek avı yapılabilir.

Balahor Çayı'nda bolca alabalık yetişmekte ve avlanabilmektedir.

ELMA BAHÇELERİ

Gümüşhane'nin ünlü elmasının yetiştiği Harşit Çayı kıyılarında göz alabildiğine uzayıp giden elma bahçeleri, görenlerin unutamayacakları güzelliklerle süslüdür.

iklimi

Denizden yüksekliği ortalama 1220 metre olarak kabul edilen Gümüşhane, Doğu Karadeniz ile Doğu Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş iklimine sahiptir. Her iki iklim bölgesinin özelliklerini de taşıyan Gümüşhane'de yaz aylarında gündüzler sıcak geceleri serin olur. Genellikle kurak geçen yaz aylarında bugüne dek ölçülen en yüksek hava sıcaklığı 39.5 derecedir. Gümüşhane'de kış ayları ile bahar yağışlı geçer. İlde bugüne dek ölçülen en düşük hava sıcaklığı sıfırın altında 18 derecedir. Fazla sis olmayan Gümüşhane'de, yazları güneybatıdan esen lodos, kışları ise kuzeyden esen yıldız rüzgârları etkilidir. Ancak dağlık bir yöre olduğu için kuvvetli rüzgârlar ile fırtınalara pek sartlanmaz.

Nasıl Gidilir

Gümüşhane, Doğu Anadolu bölgemizin bir bölümünü sahile bağlayan tarihî İran-Trabzon karayolu üzerinde kurulmuştur. Erzurum'dan gelirken Kop ve Vauk geçitleri, Erzincan'dan gelirken Pöske ve Köse dağları, Gümüşhane'den Trabzon'a giderken de Zigana dağları geçilir. Gümüşhane, Erzurum'a 210, Trabzon'a 120 kilometre uzaklıkta olup karayolu bütünüyle asfalttır. Gümüşhane'yi sahile bağlayan bir diğer yol da, Torul-Tirebolu bağlantısıdır.

Gümüşhane'ye hava yolu ve demiryolu bağlantısı yoktur, ancak havayolu ile Erzurum ya da Trabzon, demiryolu ile de Aşkale veya Erzincan'a kadar gidilip yolun kalan bölümü karayolu ile tamamlanabilir.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Tarih boyunca "Gümüşdiyarı" olarak tanınan bu ilimiz, üstün doğa değerleri, çam ormanları ve tarihî değer taşıyan yapıtları ile Karadeniz Bölgesi'nin ilgi çekici bir kesimidir. Yörede madencilik, hayvancılık ve sanayileşmeye yönelme yanında, meyvecilik ekonomik bakımdan önem taşımaktadır.

Türk Ticaret Bankası, 1979 yılından beri Gümüşhanelilere en iyi bankacılık hizmetleri vermenin mutluluğunu duymaktadır.

Türk Ticaret Bankası Bayburt Şubesi.

İL MERKEZ ŞUBESİ
Gümüşhane

GÜMÜŞHANE İLİ ŞUBELERİ
Bayburt-Kelkit

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Manileri, oyunları, giysi ve ünlü ozan Zihni'nin dizeleri ile Gümüşhane folkloru zengin ve renklidir

GÜMÜŞHANE'NİN «BAR»VE HORONLARI HAREKETLİDİR

GÜMÜŞHANE yöresi; Karadeniz'in "Horon" ile Erzurum'un "Bar" türündeki oyunların etkisi altındadır. Küçük bir kent olan Torul'da, Karadeniz, Bayburt, Şiran ve Kelkit'de ise Erzurum, oyun ve müziği etkindir. Yörede Bayburt folkloru bir başka etkinlik kaynağı olarak kendinden söz ettirmektedir.

Divan ve Halk Edebiyatı'nın ünlü ozanı Bayburtlu Zihni, bir şiirinde doğup büyüdüğü sevgili kenti için şöyle söylemiştir:

"Aşıyan-ı Hakayık da mecazdır Bayburt
Neşr-i tahsilde mısrı hicazdır Bayburt
Bir kılı kırka yarar olsa gibi alim var
İlm-i tefsirle hilkat dirazdır Bayburt"

Ozan bir başka şiirinde ise;

"Erzurum'dan esüp gelen sabalar
Varın, bakın Bayburt dağı kandedir
O yâr iklimin baharı mıdır
Yahşi mıdır, öz otağı kandedir?"

Dizeleriyle sıla hasretini açık seçik bir dille yansıtır.

Bayburt için çok şey söylenmiştir. Coşkun Çoruh'u, dumanlı dağları, nice nice türkü, mâni ve destanlara konu olmuştur.

Yüzyıllar ötesinden gelen köklü gelenekler, insan sevgisi üzerine kurulu bir düşünce ile süslenmektedir. Dünyayı ilk dolaşan bilgin olarak tanınan Marko Polo'nun Çin'e giderken konakladığı Bayburt'tu, Evliya Çelebi dahil birçok bilgin ziyaret etmiştir. Selçuklular ve İlhanlılar zamanında Bayburt, medreseler, imaretler, han ve hamam gibi, ilmî ve zamanın çağdaş eserleri ile dolup taşmıştır. Bayburtlular, aile yaşantısına büyük önem vermişlerdir. **"Ailesi içinde huzursuz olan bir kimse, çevresine de yararlı olamaz"** ilkesi ile hareket ederek, evlilik olayına yaklaşmaktadırlar. Anadolu'nun her yanında olduğu gibi, genç kızların en doğal arzusu olan iyi bir eş ve evlilik, burada da mâni ve türkülere görkemli bir sevgi temasıyla işlenmiştir.

Yörede hasat alma zamanı, tarlasında çalışan genç kızlar, birbirlerine mâniler söyleyerek, **"Mâni tutma"** geleneklerini canlı bir biçimde sürdürürler. Genç kızlardan biri mâni söylerken, diğerleri dilekler tutmaktadır:

"Baca baca pıtırak
Yarim gelsin oturak
Bir o desin birde ben
Bu sevdadan kurtulak"

veya;

"Bu mâniyi baştan al
Suyu mermer taçtan al
Yiydim giydim yıpranmaz
Gene o kumaştan al"

Şeklindeki mânilerin biri kızın, diğeri ise tuttuğu erkeğin düşünce ve sözlerini tanımlar.

Yörenin bazı türküleri yine toplumun önemli konusu olan evlenme üzerine söylenmiştir: **"Atma"** türündeki türkülerimizin en ünlülerinden biri olarak tanınan bu türkü, kız ile ana arasında sürüp giderken, sevimli düşüncelere yer verir:

"Ana: Ah kızım, edalı kızım
Çekilmiyor nazın
Seni bir çoban istiyor
Veriyim ona

Kız: Ah ana ana, dilleri yana
Ben varmam ona
Çobanın koyunu çoktur
Saydırır bana.

Ana: Ah kızım, edalı kızım
Çekilmiyor nazın
Seni bir atlı istiyor
Veriyim ona

Kız: Ah ana ana, dilleri yana
Ben varmam ona
Atların boncuğu çoktur
Dizdirir bana

Ana: Ah kızım, edalı kızım
Çekilmiyor nazın
Seni bir serhoş istiyor
Veriyim ona

Kız: Ah ana ana, dilleri yana
Ben varırım ona
İçer içer serhoş olur
Sarılır, bana."

Araştırmacı, yazar Mazlum Nusret Kılınçkıran'ın 1975 yılında yayınladığı **"Söylem Bayburt'un Vası Halini"** adlı kitabında Bayburt'un tüm özellikleri yanında türkülerine de oldukça geniş yer vermiştir: **"Çirişe Gitmezdim", "Kavak Uzanır Gider", "Et Pişirdim Yağlı Yağlı" "Yörene bak yörene", "Eledir oğul, eledir", "Sarıkız", "Ben Bir Kavak"** parçalar yörenin en sevilen türküleri olarak tanımlanmaktadır.

Şiran Gümüşhane iline bağlı Karadeniz'e yakın bir şirin ilçedir. Halk, geçimini el sanatları ürünleri ile buğday, sebze ve şeker pancarı ekerek elde eder. Ülkenin dört bir yanına taş ustaları yollar... Şiran Semahı ünlüdür. Bu samahı, Şebinkarahisar'dan Şiran'a göç eden toplulukların oynadığı bir oyun olarak tanımlamaktadırlar. Oyunlarda çalınıp okunan türküler, dostluk ve sevgi üzerine, bir başka deyişle, insana değer vermenin en önemli bir erdem olduğu şeklinde işlenmiştir.

Sabah ve Şiran Samahı konusunda araştırma yapan Ali Sümer, Cem toplantıları ile ilgili olarak şöyle demektedir:

"Toplumun koymuş olduğu kuralların, yine toplum tarafından denetlenmesini amaçlar. Ortaya çıkan aksaklıkları birlikte tartışılır. Çözüm yolları birlikte aranır. Belirli zamanlarda düzenlenen cem törenleri, bu denetlemelerin de yer aldığı bir dini âyin niteliğindedir."

Torul'da gelenek ve göreneklere bağlılık oldukça belirgindir. Düğün ve tüm şenliklerde Karadeniz türküleri çalınıp söylenir.

Yöre halkı, tüm Karadeniz halkı gibi, mücadeleci, tuttuğunu koparan bir mizaca sahiptir. Halkın dağarcığındaki fıkra ve hikâyeler bir hazine niteliğindedir.

GELENEK, GÖRENEK

Kelkit ilçesi ve çevresinde gelenek ve göreneklere halk büyük ölçüde bağlıdır.

Halk, un, bulgur, gendime, kavurma, yağ, peynir v.s., gibi kışlık yiyecek ihtiyaçlarını sonbaharda hazırlar.

Aksöğüt (Germürü), bükü ve Ağalık yaylası en önemli eğlence ve mesire yerleridir.

Kelkit'e özgü türkü, mani ve deyişler vardır.

Eğlenceden gelenlere çöl yaylalar karmıdır
Sevdalıktan ölenlere sorgu sual var mıdır.
Kızlar ne çok severler entarinin darını
Sıkar bedenlerini ondan alır payını.
Entarini dar eyle, boyunu karar eyle
Kocan çirkin, sen güzelsin bak bana da ar eyle.

Kelkit'e özgü bazı deyimler ise şöyledir:

— Gel bana bir ayak gelim sana iki ayak.

— El adama öğüt verir ama ekmek vermez.

— Yağmurlar yağdı yarıklar tutuldu.

— Ela mangır vela tangır.

— Yüzün ağ ola.

— Değneği kaldırma yağı yiyen it belli olur.

— Ölümü koyumda, dirime ağlayım.

— İtinen çuvala girilmez.

— Eski çamlar kürek oldu.

— Bene isbannakları yoldurma.

EVLENME

Oğlunu evlendirecek aile, gelin alacağı kızda bazı özelliklerin olmasını ister. Bunlar iyi ahlâk, güzellik, zenginlik gibi vasıflardır. Beğenilen kız tarafına erkek tarafından önce kadınlardan meydana gelen bir topluluk gönderilir. Buna "Ağız Arama" denir. Bu durum gizli tutulur. Olumlu cevap alınırsa, ikinci sefer erkeklerden bir heyet gönderilir. Kız Allah'ın emri ve Peygamber'in kavli ile istenir. Kız tarafı Allah yazmışsa ne diyelim, bir diyeceğimiz yok, ailece aramızda konuşup görüşelim, münasip görürsek isteğinize evet deriz" der. Kız ailesi kendi arasında görüşür. Kızlarının gönlü olup olmadığı öğrenilir, uygun görüldüğü takdirde oğlan tarafına haber verilir ve bir gün tesbit ederek her iki ailenin akraba ve komşuları davet edilir. Kız evinde toplanılır. Kahve veya şeker gibi tatlı ikramından sonra dinî nikâh kıyılır. Nişan yüzükleri takılır.

Bir müddet nişanlı kalırlar, yine taraflar arasında görüşülerek düğün günü tesbit edilir. İlçe köylerinde yine eskilerden kalma oğlan tarafından başlık parası alma adeti devam etmekte ise de, bu hal ilçe merkezinde yoktur.

Düğüne akrabalar ve komşular çağrılır. Düğüne çağrılan eş dost kendine uygun armağanlar götürürler. Düğün kız evinde ve oğlan evinde ayrı ayrı olur. Düğünlerde davul zurna gibi ve daha başka çalgılar tarafların arzusuna göre çalınır. Çarşamba günü geline kına gecesi yapılır, gelin arkadaşlarıyla hamama götürülür ki bu da akrabadan birisi tarafından yapılır. Buna "Hamam evi olma" işlemi denir. Diğer taraftan oğlanın yakın bir arkadaşı oğlana "sağdıç" olur. Bunlarda arkadaşları ile hamama toplu halde giderler. Temizliklerini yaparlar. Sağdıç evli kimselerden olur. Güveyine bazı hususlarda bilgi verir. Genellikle perşembe günleri gelin baba evinden alınır ve cuma gecesi gelin güveyi gerdeğe yani bir araya konulur. Ertesi gün gelinin baba evinden hazırlanarak getirmiş olduğu kete, çörek, helva gibi yiyecekleri damat alır ve arkadaşlarını toplar birlikte yerler.

OYUNLAR

Bayburt'un barı, Erzurum'da oynanan barlara oranla daha hareketlidir. Dizinin başında bulunan oyuncuya **"barbaşı"** ikinci oyuncuya **"koltuk altı"** adı verilmektedir. Yörede genç delikanlılara **"Dadaş"** denilmektedir. Dadaş, yiğit, iyiliksever ve mert olur. Oyunlara davul-zurna eşlik eder. Oyun sırasında el çırpmak suretiyle, oyuna daha fazla coşkunluk vermek gelenek halini almıştır. "Mehmet Turan, Sarıkız, Köstek ve Sarhoş barları, yöreye özgü barlar arasındadır. Yörede oynanan diğer erkek ve kadın barları ise şöyle sıralanabilir:

"Baş Barı, Tavuk Barı, Temürağa, Veysel Karabet, Şillo, Sıksaray, Tillara, Ağır Bar, Hoy nari, Bayburt'un İnce Yolunda, Yılan İnceden Öter". Kadın barları ise: **"Aşşaktan Gelirem, Ey Gül Dalı, Sarıkız, Mektebin Bacaları, Kara Basma İz Olur, Bayburt Köprüsünden Geçtim, Serçe, Altınyüzük."**

GİYSİLER

Mazlum Nusret Kılıçkıran'ın kitabında yer alan, derlemesi Kemal Kırmızı'ya ait Bayburt halk giysileri şöyledir:

Erkek: İçte don şalvar vardır. Buldon şalvarda bağ yerine "vekiz" dikilmiştir. Bu vekizin içinden uçkur geçer. Ayak kısımlarına gelen yerler fantastik görünümde ve süslüdür. Bu kısımlar büzgülü olup özel olarak düğme dikilir ve ilik açılır.

Köğnek adı verilen iç çamaşırlan dizlere kadar iner. Kollarda olduğu gibi boyludur. Tek bir düğme boğazdan yakasız olarak bağlar.

Şalvar köylerde dokunan yün iplikten yapılır. Bu şalvarın alt tarafında üç tane yandan düğme vardır. Üstte olduğu gibi ön ve arka taraflarında ikişer tane cep vardır.

Kadın giysileri: Baş örtüsüne çit adı verilir. Bazen tülden de yapıldığı olur. Başa örtülen atkıya ise "çar" denilir. İç çamaşırlar erkekte olduğu gibidir. Gövdede zıbın vardır. Bu boydan ve oldukça uzun, köylülerin kendine özgü bir biçki dikimindedir. En iyisi düğün ve derneklerde giyilir. Bunun kumaşına "cezi" kumaşı denir. Önemli günlerde kadifeden yapılan zıbınlarda giyilmektedir. Zaman zaman bindallı da giyildiği görülür.

Altta şalvar vardır. Bunun yöredeki adı "tuman"dır. Köynek eşi derler. Belde kemer vardır. Bu kemer ailelerin olanaklarına göre yapılır. Ya gümüştendir ya da iplikten dokumadır. Ayrıca hamama ya da çarşıya gidilirken yünden örme kurşunî, mor ve siyah renkte bir **"ehram"** örtülür.

Ayaklarda yün çorap vardır. Ayakkabı "Cızlavat" lastiğinden yapılır. Daha önceleri "kabaralı kundura" giyildiği bilinmektedir.

YEREL SÖZCÜKLER

Zülbiye : Lezzetli bir yemek. Aynca bayanlar için kullanılır.

Ahbun : Gübre
Ayam : Hava
Bıcık : Küçük
Çülki : Elle örülen ince çorap
Eveti : Acele
Gercük : Kendini beğenmiş, bilmiş
Bir çalgap : Bir an
Dırma : Undan yapılan bir çeşit çorba
Küzüm : Kurutulmuş et parçası
Tec : Büyük bakır leğen
Yelve : Hafif insan

DEYİMLER

— Gada bögün şehere getme, yollar çelpeşük: "Ağabey bugün şehre gitme, yollar çok çamurlu"

— Bir çıldığını çeksen, gırh parçası dökülür: "Elbisesi o kadar eski, bir tutsan kırk parçaya dökülür."

— Ana gavut çorbası büşürde hereklenek: "Ana gavut çorbası pişir de içimiz ısınsın"

— Eze sergüleri ver, bulgur kurutacam: "Teyze, kilimi ver, bulgur kurutacam"

— Görende der ki, Haço'nun hançeri var: "Palavracılara yalandan kabadayılık yapanlara denir."

— Caniyin yiyim: "Bir sevgi belirtisidir"

— Ayakkabısına kötülük etmek: "Donuna pislemek, kirletmek"

— Dıngalapoççik dönmek: "Takla atmak"

— Öküz olmadan kopa: "Başından büyük işlere kalkışmak"

Özel yemekleri

Yörenin oldukça zengin bir halk mutfağı vardır. **"Kesme, ayranlı, lobya, kurutlu haşıl"** adlı çorbalar ünlüdür. **"Kurul lahanası", "herse", "tavuklu keşkek", "ekşili lahana" "kavut", "kara pancar", "mantı", "kesmik ekmeği" "kalacoş", "kuru bastırma" "kartol", "ziron"** yöreye özgü yemekler olarak bilinirler. Arife Maraba, Mustafa Kayalap ve Safiye Yüksel'in derledikleri yöre yemeklerinin içinde **"herse"**nin ayrı bir özelliği vardır:

Bayburtlular ev yapmaya çok değer verirler. Ev yapana yardımcı olmak yörede köklü bir gelenektir. Yapı örüldüğü zaman evsahibi kendisine yardımcı olan eşe dosta bir yemek verir. Bu yemek genellikle **"herse"** adlı yemek olur. Bir süt danası keser. Kaburgalarının önündeki yumuşak etle, gendime gavdan yapılan güveç kabına konup tandıra bırakılır. Üstüne su konduktan sonra karıştırılır. Et iyice eriyerek belirsiz olur. Ortası açılarak yağ konur.

EĞİTİM

Gümüşhane ili okuma - yazma oranının son derece yüksek oluşu ile dikkat çekmektedir. Son yapılan araştırmalara göre ilin okuma - yazma oranı yüzde 85'dir. Türkiye ortalamasının yüzde 62 olduğu gözönüne alındığında bu fark daha da belirginleşir. Gene Gümüşhane ilinde okuma - yazma oranı kadınlar için yüzde 87.2 iken, Türkiye genelinde bu sayı yüzde 48, erkekler için yüzde 91.6 iken, Türkiye genelinde yüzde 75'dir.

Gümüşhane'de eğitim olanakları 1970'li yıllara doğru gelişmeye başlamıştır. 1927 yılında 53 okula sahip il, 1973'de bu sayıyı 541'e yükseltmiştir. Gene bu 45 yıl içinde ilkokullardaki öğrenci sayısı kentte 7, köylerde ise 27 katına çıkmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun ancak yüzde 10'u ilköğretime katılabilirken, 1973 yılında bu oran yüzde 90'ı bulmuştur.

1982 yılında Gümüşhane ilinin eğitim durumu ise şöyledir:

İLKÖĞRETİM

İlçe adı	Okul sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı
Merkez	104	347	
Bayburt	184	608	6257
Kelkit	95	366	16613
Şiran	81	233	8274
Torul	119	267	4828
			5316
	Toplam 583	1821	41288

ORTAÖĞRETİM

Merkez	14	286	3629
Bayburt	15	228	2564
Kelkit	9	89	1151
Şiran	2	29	587
Torul	6	74	905
Toplam	46	706	8836

YÜKSEK ÖĞRETİM:

Merkez			
(Meslek Yüksek Okulu)	1	2	60

Nüfus

Gümüşhane nüfusu göç nedeniyle azalan illerimizden biridir. 1975 yılında 293 bin 673 olan ilin nüfusu, 1980 sayımına göre 278 bin 63'e düşmüştür. Nüfus varlığındaki azalmanın temel nedeni, yatırımların azlığı nedeniyle istihdam olanaklarının kısıtlı oluşudur. Özel girişimciler tarafından gerçekleştirilen küçük çaptaki birkaç fabrika ve atölyede çalışanların sayısı 500'e bile ulaşmamaktadır.

İldeki nüfusun kır ve kent dağılımı incelendiğinde kentsel yerleşim birimlerinde az da olsa görülen artışın kırsal yerleşim birimlerinde yerini azalmaya bırakmaktadır.

NÜFUS DAĞILIMI İLÇE ADI	ŞEHİR MERKEZİ	KÖYLER	TOPLAM
MERKEZ	12.755	29.914	42.669
BAYBURT	22.540	83.021	105.561
KELKİT	7.002	52.023	59.025
ŞİRAN	6.088	26.943	33.031
TORUL	3.017	34.760	37.777
TOPLAM:	41.402	226.661	278.063

EKONOMİ, TARIM VE HAYVANCILIĞA DAYANIR

GÜMÜŞHANE, ekonomik yapısı tarımsal faaliyetler ile hayvancılığa dayalı illerimizden biridir.

İlde tarıma elverişli 201.400 hektar alanda, tahıl, şekerpancarı, patates ve meyve üretimi yapılmaktadır. İklimi ikili özellik gösteren Gümüşhane'de, Merkez ve Torul ilçeleri nispeten ılıman, Bayburt, Şiran ve Kelkit ilçelerinde ise kara iklimi egemendir. Bu iklim özelliğinin bir yansıması olarak ilde iki çeşit tarım bölgesi vardır. Harşit vadisinde bulunan Merkez ve Torul ilçelerinde meyvecilik, Bayburt, Kelkit ve Şiran ilçelerinde ise tahıl ve şekerpancarı üretimi ileri gitmiştir.

İlde büyük toprak mülkiyeti yoktur. Toprak küçük parçalar halinde aileler arasında bölünmüştür.

Gümüşhane'de bir başka önemli ekonomik faaliyet de hayvancılıktır. Toplam alanı 310.527 hektarı bulan çayır ve meralarda hayvan yetiştirilmektedir. İlin hayvan varlığı 15 bin 300 adet tek tırnaklı, 280 bin çift tırnaklı büyükbaş, 600 bin çift tırnaklı küçükbaş ve 200 bin kanatlı hayvandır.

Kelkit ilçesinde ahır besiciliği gelişmiştir. İlin coğrafî yapısı ve bala kalite katan bitkilerin zenginliği sonucu Gümüşhane'de arıcılık faaliyetleri önem kazanmıştır.

Ormancılık da 101 bin hektarı kaplayan ormanları ile Gümüşhane ilimizin bir başka geçim kaynağını oluşturmaktadır.

Gümüşhane'de sanayi sektörü gerekli atılımı gerçekleştirememiştir. Yatırımların az olduğu illerimizden Gümüşhane'de, devlet girişimciliği de zayıf kalmıştır. Son birkaç yıl içinde özel sektörce bazı yatırımlar yapılmışsa da yeterli değildir. Ilde bulunan belli başlı fabrikalar şunlardır: İl merkezinde kurulan un fabrikası, Bayburt'taki yem fabrikası ile süt fabrikası, Kelkit'te un fabrikası, merkez ilçede kireç fabrikası, Kooperatifler Birliği'ne bağlı olarak Tekke köyünde kurulan meyve suyu konsantre ve Kuşburnu çay fabrikası.

Gümüşhane Bölge Ligi'nde mücadele veren «Kelkit Gençlerbirliği», «Torul Gençlik» ve «Bayburt Gençlik» en sevilen spor kulüplerindendir

Gümüşhane'de sporun sembolü millî kayakçı Muzaffer Demirhan'dır..

GÜMÜŞHANE'de sporun geçmişi hayli eskilere uzanır. Güreş ve kayak, Gümüşhane'de nice nesiller boyu yapılagelmekte olan belli başlı sporlar arasındadır. Köylerde, köy düğünlerinde ve panayırlarda yapılan güreş müsabakaları yörenin gelenekleri arasında bulunmaktadır. Kış aylarının da pek sert geçtiği Gümüşhane'de kayak spordan önce bir ihtiyaç ve eğlence vesilesi olarak doğmuştur. Bu koyu kış şartları yorenin insanını mücadeleci kılan önemli bir unsur teşkil etmektedir. Nitekim Gümüşhane'nin doğru dürüst bir kış sporları merkezi bulunmamasına rağmen millî kayak takımımıza Muzaffer Demirhan gibi büyük bir şampiyon kazandırmış bulunması da bunun sonucudur. 1948 yılında Erciyeş'te yapılan Türkiye kayak birincilliklerinde büyük bir varlık gösteren Gümüşhaneli Muzaffer Demirhan yalnız Türkiye şampiyonluğunu kazanmakla kalmamış, millî takıma girmiştir. Ve 1948 yılında St. Moritz'de yapılan kış olimpiyatlarında henüz 16 yaşında iken Ay-Yıldızlı formayı giymiştir. Demirhan 1956, 1960 ve 1964 kış olimpiyatlarında Ay-Yıldızlı formayı giymek başarısını kazanmıştır. Ayrıca bu sürenin içinde yaptığımız bütün millî yarışmalarda da millî formayı giymiştir. Olimpiyat oyunlarında 25., dünya şampiyonasında 15. ve Balkan şampiyonasında ikincilik gibi başarılı neticelerle Muzaffer Demirhan, Türk kayak tarihinin gelmiş geçmiş en büyük şampiyonlarından biri olarak tanınmaktadır. Muzaffer Demirhan, 1967 yılında Uludağ Kupası kayak yarışmalarında son ve de 107 defa Ay-Yıldızlı formayı giymiştir.

Gümüşhane'nin bağrından çıkan bu ünlü sporcu Gümüşhane'de sporun bir simgesi olarak yücelmektedir.

Bu ilimizin kayak sporunda yetiştirdiği diğer ünlü isim Muzaffer Demirhan'ın oğlu Mümtaz Demirhan'dır. Kayak ve futbolu bir arada götürerek Gümüşhane'de büyüyen Safa Aytekin bu yöremizin ünlü sporcuları arasında yerini korumakta, sık sık isminden söz ettirmektedir.

Kayak Federasyonu'nun listesine göre, Gümüşhane'nin Zigana dağı, kış sporları merkezi olarak üçüncü derecede önem taşımaktadır. Türk kayak sporunda ileri gitmiş bulunan Uludağ, Erciyeş, Palandöken, Yücedağ, Bolkar gibi merkezlerin yanı sıra Gümüşhane'nin Zigana dağı tesis bakımından yok denecek kadar fakir bir görünüş arzetmektedir.

Gümüşhane'de futbol uzun yıllardan beri en ilgi çeken sporlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Semt ve mahalle takımı hüviyetindeki ekiplerin çeşitli elverişli alanlar da yaptıkları iddialı maçlarla başlayan bu faaliyet ancak, 1945 yılında Gümüşhane'nin ilk resmî spor kulüplerinin kurulmasından sonra resmî bir hüviyet kazanmıştır.

Torul Gençlik ve Bayburt Gençlik Gümüşhane'nin bu yıl içinde kurulan ilk spor kulüpleri olmak kimliğini taşırlar. Daha sonra Gümüşhane'nin en sevilen kulüplerinden biri olan Kelkit Gençlerbirliği'nin (1954) kurulması ile futbol faaliyeti daha geniş kapsamlı ve iddialı bir şekle dönüşmüştür. Bugün Gümüşhane'de bölge lig maçları 10 takımın iştiraki ile oynanmaktadır.

Gümüşhane'nin yetiştirdiği millî kayakçılardan Mümtaz Demirhan (soldan üçüncü), antrenör Mehmet Yıldırım, Ahmet Kıbıl, Selhan Tunçgöğüs, Celal Öztok ile birlikte görülüyor.

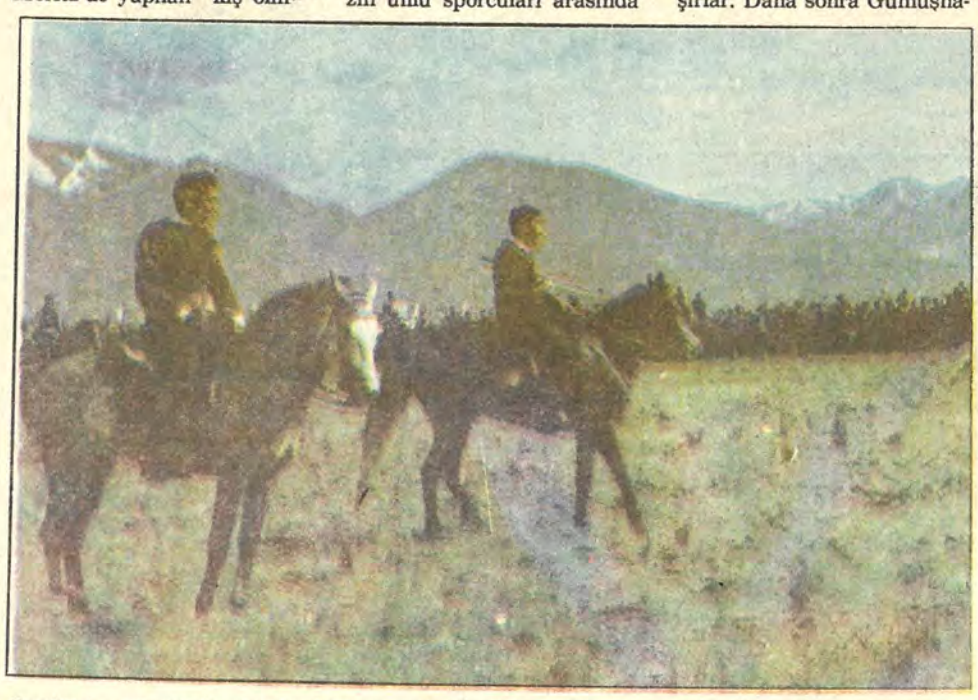

Bayburt , uzun yıllardan beri Ata sporumuz cirit oyunlarını sürdürmektedir. Halen köy düğünlerinde ya da önemli günlerde cirit yarışmaları yapılmaktadır.

Cirit tutkusu...

Cirit bir atasporudur. Bu spor koşan at üzerinde at binenlerin, birbirlerine değnek atarak topluca oynadıkları oyundur.

Köroğlu'na kulak verelim: "Koçyiğitler cirit oynar dölekte. Geyikler yaylım eder yalakta" deyişini bilmeyenimiz yoktur.

Türk'ün en eski atlı spor oyunlarından biri olan ciritin tarihi Orta Asya'ya kadar uzanır. Cirit oyununda at üzerindeki binicilerin ellerinde tuttukları bir metre boyundaki sopalar, kurutulmuş meşe veya yaprakları soyulmuş hurma dalından yapılan oldukça ağırdır.

1826 yılında padişah II. Mahmut'un yasakladığı cirit oyununu Anadolu'dan silmek mümkün olmamıştır.

Bugün bile cirit, Anadolu'nun bazı bölgelerinde halen oynanmaktadır. Cirit sporunun yaygın olduğu yörelerimiz arasında Gümüşhane'nin hatırı sayılır yeri vardır... Kısaca cirit oyunu Gümüşhane'de eski yıllardan bu yana bir tutkudur...

GÜMÜŞHANE SPOR KULÜPLERİ

Gümüşhane ilimizin merkezinde ve ilçelerinde 10 spor kulübü bulunmaktadır. Bu kulüpler şunlardır:

Torul Gençlik: 1945'de kuruldu. Renkleri Kırmızı-Yeşil

Bayburt Gençlik: 1945'de kuruldu. Renkleri Sarı-Kırmızı

Kelkit Gençlerbirliği: 1954'de kuruldu. Renkleri Yeşil-Beyaz

Bayburt Şair Zihnispor: 1957'de kuruldu. Renkleri Sarı-Lacivert

Bayburtspor: 1959'da kuruldu. Renkleri Sarı-Siyah.

Vadispor: 1961'de kuruldu. Renkleri Kırmızı-Siyah

15 Şubat Gençlik: 1962'de kuruldu. Renkleri, Siyah-beyaz

Bayburt Kurtuluşspor: 1965'de kuruldu. Renkleri Kırmızı-Siyah

Gümüş Kayak İhtisas: 1968'de kuruldu. Renkleri Gri-Pembe

YSE Spor: 1972'de kuruldu. Renkleri, Sarı-Mavi

BEDEN TERBİYESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Beden Terbiyesi Bölge Müdürü: Niyazi Coşkun (vekâlet ediyor).

Adresi: Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü Gümüşhane.

Telefon numarası: 1110 - 1058 - 1194.

Memur sayısı: 9

Personel sayısı: 7 hizmet görevlisi.

İşçi sayısı: 3

Lisanslı sporcu sayısı: 1482 erkek, 35 bayan.

Tesisler: Gümüşhane Spor Merkezi Spor Salonu 150 kişilik, antrenman salonu (müsabaka yapılmıyor), Millî İnkılap Stadı 1500 kişilik, Bayburt Spor Salonu 750 kişilik (inşaatı devam ediyor), Zigana Dağı'nda kayak tesisi 1976 yılında ihalesi yapıldı, ancak inşaat henüz başlamadı.

Bölgede faaliyet gösterilen spor dalları: Atletizm, kayak, futbol, boks, voleybol, basketbol, atıcılık, taekwon-do.

OTOBÜS KAROSERİ SAN. A.Ş.

MAGIRUS

- sağlam
- güçlü
- güvenli

DEUTZ

- **M 80 S 4.5** **Minibüs** (10 kişi yolcu kapasiteli)
- **80 E5** **Midibüs** (14 kişi yolcu kapasiteli)

ANA BAYİLERİMİZ

EGEMAK
Ege Makine ve Ticaret A.Ş.
Gazi Bulvarı No: 3 P.K. 689 İzmir
Tel: 25 43 50

ORMAK
Orta Anadolu Makina ve Ticaret A.Ş.
Eskişehir Devlet Karayolu 10. Durak
Mustafa Kemal Mah. Ankara
Tel: 13 12 63-13 62 54-13 46 56

TORMAK
Toros Makina ve Ticaret A.Ş.
İstanbul Cad. Sivil Havaalanı
Karşısı No: 468 Adana
Tel: 22 715

DOĞAN
Otomobilcilik A.Ş.
Ankara Cad. No: 243
Sirkeci-İstanbul
Tel: 28 13 50-28 13 51